

siebie tematów. Te nieraz bardzo krótkie zdania niezwykle trafnie wyrażają jego niekiedy trudne refleksje teologiczne. Także z tej racji omawiana książka zasługuje na uważną lekturę i z pewnością wzbogaci czytelnika nie tylko religijnie i duchowo, ale również dostarczy mu przeżyć estetycznych.

Ks. Czesław Krakowiak
Katedra Teologii Liturgii
w Instytucie Liturgiki i Homiletyki KUL

Adam Matyszewski. *Z pieśnią wielkopostną przez wieki*. Poznań: Wydawnictwo „Hlondianum” 2011 ss. 308. ISBN: 978-83-6021-489-3.

Adam Matyszewski, autor publikacji *Z pieśnią wielkopostną przez wieki*, wydaną w 2011 r. przez oficynę Towarzystwa Chrystusowego „Hlondianum”, zamierzył swoją dysertacją wypełnić lukę w badaniach nad pieśnią sakralną oraz stworzyć syntezę treści pieśni pasyjnych w kontekście teologiczno-liturgicznym. Aby uzyskać zamierzone cele, przedstawił genezę, rozwój i recepcję pieśni w aspekcie liturgicznym oraz ukazał rolę pieśni na przestrzeni czterech wieków. Praca składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy definiuje podstawowe pojęcia związane z tematyką pieśni oraz ukazuje jej rozwój i znaczenie w liturgii. Drugi rozdział to, zgodnie z tytułem, *Charakterystyka polskich pieśni wielkopostnych*. W trzeciej części autor analizuje polskie pieśni kościelne pod kątem teologicznym. Ostatni rozdział stanowi syntezę treści teologiczno-liturgicznych w badanych pieśniach wielkopostnych.

Obszerna dysertacja Adama Matyszewskiego stanowi bogate źródło wiedzy o tekstach pieśni wielkopostnych od XV do XVIII wieku. W sumie szczegółowej analizie poddano 47 utworów. Autor, badając wspomniane pieśni od strony teologicznej, zauważa ogromne bogactwo treści pasyjnych. Wiele bowiem utworów szczegółowo oddaje mękę Pańską, z pełnym realizmem opisuje cierpienia Chrystusa. Szczegółowa analiza tekstów daje więc wyobrażenie emocjonalnego oddziaływania pieśni na duchowość wiernych. Według badacza takie działanie przekazywało podstawowe prawdy katechizmowe o odkupieniu, a także mimowolnie skłaniało wiernych do nawrócenia. Przebadany materiał pasyjny ukazuje również pokrewne tematy podejmowane przez autorów pieśni. Najważniejszy z nich dotyczy współcierpienia Matki Bożej. Niewątpliwie analiza pieśni pasyjnych z przestrzeni czterech wieków daje wyobrażenie o duchowych pragnieniach wiernych oraz o istniejących formach pobożności pasyjnej: liturgicznej i prywatnej, tym bardziej że autor wykorzystał do badań bogaty materiał źródłowy, wykazując przy tym umiejętność syntetycznego i krytycznego spojrzenia na podjęte zagadnienie.

Autor ukazuje też recepcję współczesnych pieśni wykonywanych w kościołach w okresie Wielkiego Postu. Dużo racji jest w jego postulatcie, że już wykonywanie

samych pieśni pasyjnych może być podstawą nawrócenia. Badacz stawia nawet śmiałą tezę o konieczności powrotu do wielu zapomnianych pieśni pasyjnych. Uważa również, że wiele pieśni mówiących o męce Chrystusa zapomniano, a w liturgii posoborowej zabrakło dla nich miejsca. Stało się to wskutek podziału okresu Wielkiego Postu na czas pokutny i czas pasyjny, co według A. Matyszewskiego jest ze stratą dla tego ostatniego. Wydaje się jednak, że jest to teza dyskusyjna. Muzyka liturgiczna, w rozumieniu Soboru Watykańskiego II, stanowi integralną całość z tekstami mszalnymi Wielkiego Postu. Te zaś w przeważającej części dotyczą przede wszystkim tematu nawrócenia człowieka. Poza tym trudno przyszywać starą formę pobożności i mentalności wiernych z XV-XVIII wieku do zwyczajów religijnych i społecznych w XXI wieku. Zresztą wiele form pobożności pasyjnej nie przetrwało już nawet okresu Oświecenia. Mimo wszystko rozumiała jest intencja autora, który zapewne ma na względzie wizję Kościoła głęboko przeżywającego temat odkupienia, co wydaje się słuszne. Natomiast bardziej realnym rozwiązaniem powyższej kwestii byłoby wzbogacenie współczesnych śpiewników liturgicznych (skąpo uposażonych pieśniami o charakterze pokutnym) o nowe utwory podejmujące problematykę nawrócenia.

Praca *Z pieśnią wielkopostną przez wieki* napisana jest językiem zrozumiałym i wydaje się, że wyczerpuje podjęty problem naukowy. Należy także podkreślić oryginalność pracy, która uzupełnia dotychczasową wiedzę na temat pieśni religijnej w okresie od XV do XVIII wieku. Dodatkową zaletą publikacji jest uzupełnienie jej o dodatek w postaci płyty kompaktowej, zawierającej fragmenty nagrań pieśni pasyjnych *Mękę Bożą spominajmy* w wykonaniu „Cantores Jadvigenses”. Dzięki temu dodatkowi dźwiękowemu przeciętny czytelnik, nieznający starych pieśni pasyjnych, może uzyskać realne wyobrażenie na temat problemów poruszanych w książce. Ciekawy jest pierwszy utwór na płycie, który zawiera tekst z przełomu XIV/XV wieku z muzyką napisaną przez autora dysertacji A. Matyszewskiego.

Recenzowaną monografię można polecić szerokiemu gronu czytelników. Wiele inspirujących myśli znajdują kapłani codziennie sprawujący liturgię, muzycy kościelni, wierni poszukujący różnych form pobożności, literaci piszący teksty religijne, ale również środowiska uniwersyteckie, zajmujące się na co dzień rolą liturgii w życiu Kościoła. Być może publikacja A. Matyszewskiego pomoże na nowo dowartościować rolę muzyki religijnej tak, aby nadal skutecznie kształtowała świadomość religijną wiernych.

Ks. Tomasz Lisiecki
Katedra Liturgiki Pastoralnej
w Instytucie Liturgiki i Homiletyki KUL